

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.7774068>

Accepted: 23.03.2023

Halk Eğitimi Merkezlerinde Görev Yapan Eğitimcilerin Serbest Zamanlarını Değerlendirmelerine Yönelik Bir Çalışma (Balıkesir İl Örneği)¹

A Study on the Evaluation of Leisure Time of Educators Working in Public Education Centers (Balıkesir Province Example)

Ahmet ARSLAN

MEB, Balıkesir

ahmetarslan82@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9345-8197>

Cemil KURT

MEB, Sakarya

ckurt1968@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-0691-3372>

Bülent Dükancı

MEB, Balıkesir

bulentdukanci@hotmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6456-9747>

32

Özet

İnsanların yoğun iş temposu ve günlük hayatın gerektirdiği zorlu yaşam şartlarından ötürü kendilerine yeterince zaman ayıramadıkları görülmektedir. Bu durum kurumsal anlamda da kendini göstermekle birlikte çalışan bireylerin kurum içi serbest zamanlarını değerlendirmeleri bir sorun haline gelmiştir. Kamu kurumlarında çalışan bireylerin iş verimliliklerinin artması, mevcut sosyal/toplumsal yapıyla bütünleşmeleri için kendilerine yeterince vakit ayırabilmeleri ve bu vesile ile serbest zaman aktivitelerine katılmaları önemli görülmektedir. Bu araştırma Balıkesir ilinde faaliyet gösteren halk eğitimi merkezlerinde görev yapan eğitimcilerin ve yöneticilerin serbest zamanlarını değerlendirmelerine yönelik bir saha çalışmasını içermektedir. Balıkesir il merkezi ve ilçelerinin yer aldığı 20 ilçeden toplam 299 (125 erkek, 174 kadın) kişiye anket uygulaması yapılan çalışma açıklayıcı saha araştırmasıdır. Araştırma sonucunda bireylerin sosyalleşme süreçlerine etken olan serbest zamanların olumlu değerlendirme fırsatlarının genel olarak yeterli olduğu tespit

¹ Bu çalışma 8-12 Eylül 2021 tarihleri arasında gerçekleşen EYFOR 12 “Okula Dönüş” Kongresi’nde sunulan sözlü bildirinin genişletilmiş halidir.

edilmiştir. Ayrıca kurum içi tesislerin kullanımı ve kurumsal beklentiler ile ilgili çarpıcı sonuçlar elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Halk Eğitimi, Eğitimci, Serbest Zaman.

Abstract

It is seen that people cannot spare enough time for themselves due to the intense work schedule and the difficult living conditions required by daily life. Although this situation manifests itself in the institutional sense, it has become a problem for working individuals to evaluate their free time within the institution. It is considered important for individuals working in public institutions to increase their work efficiency, to spare enough time for themselves to integrate with the existing social/communal structure, and to participate in leisure time activities on this occasion. This research includes a field study to evaluate the free time of educators and administrators working in public education centers operating in Balıkesir. The study, in which a questionnaire was applied to a total of 299 (125 men, 174 women) people from 20 districts of Balıkesir city center and its districts, is an explanatory field research. As a result of the research, it has been determined that the positive evaluation opportunities of the leisure time, which is a factor in the socialization processes of the individuals, are generally sufficient. In addition, striking results have been obtained regarding the use of in-house facilities and corporate expectations.

Keywords: Public Education, Educator, Leisure Time.

GİRİŞ

İnsan ve toplum için önemli bir ifade olan “zaman” kavramı Platon’a göre “sürekli etkileşim içerisinde olan, olma-oluş, geçmiş, şu anki durum ve gelecek arasında devamlı bir şekil değiştirme” olarak tanımlanmaktadır (Üstün 2018). Buna fizyolojik açıdan bakıldığında zamanın değişken bir kavram olduğu görülmektedir. Yani bir varlığın doğumundan ölümüne kadar geçirdiği sürede yaşadığı gelişimleri ve gözlenebilen değişimleri içermektedir. Zaman kavramı Karaküçük (2005) tarafından 3 bölümde incelenmiştir. Bunlar; var olma zamanı, yapılan/yapılacak işler için harcanan zorunlu zaman ve serbest zaman olarak karşımıza çıkmaktadır. Var olma zamanı ve zorunlu zamanlar insanlar için yaşamsal faaliyetlerini yerine getirmeleri için harcadıkları vakitleri içermektedir. Serbest zaman zorunlu çalışma vakitlerinden arta kalan veya iş ortamlarında ara verilen ihtiyaç (yeme, içme, dinlenme vb) giderme için kullandıkları zaman olarak görülmektedir.

İnsanlar günümüz dünyasında her geçen gün gelişimini sürekli arttıran endüstri ve teknoloji alanındaki gelişimler ile yoğun iş temposu, yaşamın rutin koşuşturmacası gibi eylemlerden dolayı kendilerine yeterince zaman ayıramamaktadır. Özellikle maddi kazanç olgusu bireyler için

yaşamlarını devam ettirme noktasında zorunlu bir ihtiyaç olarak görülmekte ve bu durum insanların günlük yaşamlarında geçirdikleri vakitlerinin neredeyse çoğunu almaktadır. Bu yüzden insanlar kendilerine yeterince zaman ayıramamakta ve serbest zaman aktivitelerine katılamamaktadır. Serbest zaman aktiviteleri araştırmalarda çeşitli tanımlarla karşımıza çıkmakta, genel manada insanların hoşça vakit geçirmeleri olarak açıklanmaktadır. Bireylerin fizyolojik yani zorunlu ihtiyaçlarının (yeme, içme, uyku, cinsellik vs.) karşılanması ve bunların yanında günlük ev hayatı (aile, çocuk) ya da geçimini temin etmek için iş yaşamının dışında kendine vakit ayırması, bu zamanı verimli kullanması rekreatif faaliyet (serbest zaman) olarak adlandırılabilir (Kılıç ve Şener, 2013). Bu zamanı güzel değerlendirmek, eğlenmek, hoş vakit geçirmek tamamen bireylerin yapmış oldukları etkinliklerin içeriğine bağlıdır. Veblen insanların kendileri için ayırdıkları bu vakitleri serbest zaman olarak tanımlar ve O'na göre serbest zaman bir dilenme-istirahat ya da hiçbir eylem yapmadan vaktini boşa geçirmek değildir. Kılıç (2012), serbest zamanın yani rekreatif aktivitelerin kişinin isteğine göre tek başına veya bir grup içerisinde özgürce yaptığı eylemler olduğunu ifade etmektedir. Aslantürk ve Amman (2009) ise; bireyin kişisel isteğine bağlı olarak ister bir grup içerisinde isterse tek başına yaptığı etkinliklere katılımı ifade etmektedir. Aslan (2018) bireyin boş zamanı değerlendirme davranışını; yaşam biçimi, tutumları, ilgileri, eğitimi ve düşünceleri arasında güçlü bir ilişki olarak değerlendirmektedir. Buna göre birey serbest zaman etkinlikleri ile psikolojik rahatlama, egzersiz, sağlıklı yaşama, stresten uzaklaşma, yenilenme, yaratıcılık, yeni insanlar tanıma, çevre edinme, sosyalleşme, özgür yaşam vs. gibi olguları elde etmektedir.

Serbest zaman etkinliklerine ve diğer sosyo-kültürel aktivitelere katılım noktasında bireylerin bir kurum içerisinde görevini yerine getirirken çalışma saatleri dışında arta kalan vakitlerin verimli geçirilmesinde kurumsal yapının çalışanlarına sunduğu alanlar önem arz etmektedir. Çalışan bireylerin sosyalleşmesinde ve kendilerine özgü kişilik yapısının kazanılmasında (oluşmasında) belirleyici bir faktör olan serbest zaman aktiviteleri ile ilgili alanların yaratılması şarttır. Örneğin kurum içinde bir kütüphane olması ve çalışanların dinlenme saatlerinde kitap okuması veyahut bahçe (kamelya, oturma bankları vb), salon gibi alanlarda sohbet etme, birlikte güzel vakit geçirme, eğlenme ya da imkan varsa spor alanı tesis edilmesi (masa tenisi, voleybol, langırt, dart vb) gibi etmenler bireylerin hem dinlenmesini sağlamakta hem de gelişimlerini olumlu yönde etkilemektedir.

Halk eğitimi merkezlerinde çalışan bireylerin de diğer kamu kurum ve kuruluşlarında olduğu gibi serbest zamanlarını verimli geçirmeye ve kendilerine vakit ayırmaya ihtiyaçları vardır. Halk eğitimi merkezlerinde görev yapan eğitimcilerin serbest zamanlarını değerlendirmelerine yönelik yapılan bu çalışma; kurumların çalışanlarına sunduğu kurum içi serbest zaman olanaklarından yeterince faydalanma durumlarını ortaya koymaktadır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmada tarama modeli üzerine kurgulanmıştır. Model üzerinden halk eğitimi merkezlerinde görev yapan eğitimcilerin serbest zamanlarını değerlendirmelerine yönelik nicel yöntem katkısı alınarak bütüncül bir çalışma yapılmıştır. Araştırmanın ana evreni Balıkesir ilinde faaliyet gösteren halk eğitimi merkezinde görevli eğitimcilerden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklem grubunu ise amaçlı örneklem yöntemi kullanılarak Balıkesir'in 20 ilçesinde bulunan halk eğitimi merkezlerinde çalışan 125 erkek ve 174 kadın olmak üzere toplam 299 kişi oluşturmaktadır. Çalışmada anket yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada Kılıç (2021) tarafından akademisyenlerin serbest zaman pratiklerini ve serbest zaman yoksunluklarını belirlemeyi amaçlayan “Akademisyenlerin Serbest Zaman Yoksunluğuna Etki Eden Unsurlar: Düzce Üniversitesi Örneği” adlı araştırmasında kullanılan “Kampus İçi Serbest Zaman Değerlendirme Ölçeği” kullanılmıştır.

Çalışma sonunda elde edilen veriler SPSS 25 paket programı ile değerlendirilip yorumlanmıştır.

Tablo 1: Kurum içi çalışan bireylerin cinsiyet faktörü ile serbest zamanlarını değerlendirme arasındaki ilişki tablosu

Cinsiyet	Serbest zamanlarınızı verimli geçirdiğinize inanıyor musunuz?				Toplam	
	Evet		Hayır		S	%
	S	%	S	%		
Erkek	96	76.8	29	23.2	125	100.0
Kadın	131	75.2	43	24.8	174	100.0
Toplam	227	75.9	72	24.1	299	100.0

Tablo 1’de katılımcı bireylerin cinsiyet faktörü açısından serbest zamanlarını olumlu/olumsuz değerlendirdiklerine dair sonuçlar görülmektedir. Buna göre ölçekte yer alan “Serbest zamanlarınızı verimli geçirdiğinize inanıyor musunuz?” sorusu için erkek katılımcılardan 96 birey serbest zamanlarını verimli geçirdiğini düşünürken, 29 birey verimli olmadığını belirtmektedir. Kadın katılımcılardan 131 birey serbest zamanlarını verimli geçirdiğini düşünürken, 43 birey verimli olmadığını belirtmektedir. Serbest zamanlarını verimli değerlendirme bakımından kadın katılımcılar sayısal olarak fazla görünse de (131 kişi - % 75.2), erkek katılımcıların (96 kişi -% 76.8) yüzde olarak daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumda erkek katılımcıların serbest zamanlarını daha verimli geçirdikleri söylenebilir.

Tablo 2: Kurum içi çalışan bireylerin yaş faktörü ile serbest zamanlarını değerlendirme arasındaki ilişki tablosu

Yaşınız	Serbest zamanlarınızı verimli geçirdiğinize inanıyor musunuz?				Toplam	
	Evet (olumlu)		Hayır (olumsuz)		S	%
	S	%	S	%		
25 yaş ve altı	13	100.0	0	0.0	13	100.0
26-30 yaş arası	13	100.0	0	0.0	13	100.0
31-35 yaş arası	36	100.0	0	0.0	36	100.0
36-40 yaş arası	71	95.9	3	4.1	74	100.0
41 yaş ve üstü	159	97.5	4	2.5	163	100.0
Toplam	292	97.6	7	2.4	299	100.0

Tablo 2’de katılımcı bireylerin yaş faktörü açısından serbest zamanlarını olumlu/olumsuz değerlendirdiklerine dair sonuç görülmektedir. Buna göre ölçekte yer alan “Serbest zamanlarınızı verimli geçirdiğinize inanıyor musunuz?” sorusu için 25 yaş ve altı (13 kişi - % 100.0), 26-30 yaş arası (13 kişi - % 100.0) ve 31-35 yaş arası (36 kişi - % 100.0) katılımcıların tamamı serbest zamanlarını verimli geçirdiğini belirtmektedir. Diğer yandan 36-40 yaş arası (71 kişi - % 95.9), 41 yaş ve üstü (159 kişi - % 97.5) katılımcıların serbest zamanlarını verimli geçirdiğini belirtmektedir. Bu durumda tüm yaş kategorisindeki katılımcıların serbest zamanlarını verimli geçirdikleri söylenebilir.

Tablo 3: Kurum içi çalışan bireylerin medeni durum faktörü ile serbest zamanlarını değerlendirme arasındaki ilişki tablosu

Medeni durum	Serbest zamanlarınızı verimli geçirdiğinize inanıyor musunuz?				Toplam	
	Evet		Hayır		S	%
	S	%	S	%		
Bekâr	95	98.9	1	1.1	96	100.0
Evli	197	97.0	6	3.0	203	100.0
Toplam	292	97.6	7	2.4	299	100.0

Tablo 3’te katılımcı bireylerin medeni durum faktörü açısından serbest zamanlarını olumlu/olumsuz değerlendirdiklerine dair sonuç görülmektedir. Buna göre ölçekte yer alan “Serbest zamanlarınızı verimli geçirdiğinize inanıyor musunuz?” sorusu için bekâr katılımcılardan 95 birey serbest zamanlarını verimli geçirdiğini düşünürken, 1 birey verimli olmadığını belirtmektedir. Evli katılımcılardan 197 birey serbest zamanlarını verimli geçirdiğini düşünürken, 6 birey verimli olmadığını belirtmektedir. Serbest zamanlarını verimli değerlendirme bakımından

evli katılımcılar sayısal olarak fazla görünse de (197 kişi - % 97.0), bekâr katılımcıların (95 kişi - % 98.9) yüzde olarak daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumda bekâr katılımcıların serbest zamanlarını daha verimli geçirdikleri söylenebilir.

Tablo 4: Kurum içi çalışan bireylerin gelir düzeyi faktörü ile serbest zamanlarını değerlendirme arasındaki ilişki tablosu

Gelir düzeyi	Serbest zamanlarınızı verimli geçirdiğinize inanıyor musunuz?				Toplam	
	Evet (olumlu)		Hayır (olumsuz)		S	%
	S	%	S	%		
3.000 ve altı	76	100.0	0	0.0	76	100.0
3.001-4.000 arası	16	88.8	2	11.2	18	100.0
4.001-5.000 arası	28	100.0	0	0.0	28	100.0
5.001-6.000 arası	101	96.1	4	3.9	105	100.0
6001 ve üstü	71	98.6	1	1.4	72	100.0
Toplam	292	97.6	7	2.4	299	100.0

Tablo 4’te katılımcı bireylerin gelir düzeyi faktörü açısından serbest zamanlarını olumlu/olumsuz değerlendirdiklerine dair sonuç görülmektedir. Buna göre ölçekte yer alan “Serbest zamanlarınızı verimli geçirdiğinize inanıyor musunuz?” sorusu için 3.000 ve altı gelir düzeyi (76 kişi - % 100.0) ve 4.001-5.000 gelir düzeyi (28 kişi - % 100.0) katılımcıların tamamı serbest zamanlarını verimli geçirdiğini belirtmektedir. Diğer yandan 3.001-4.000 gelir düzeyi (16 kişi - % 88.8), 5.001-6.000 gelir düzeyi (101 kişi - % 96.1) ve 6.001 ve üstü gelir düzeyi (71 kişi - % 98.6) katılımcıların serbest zamanlarını verimli geçirdiğini belirtmektedir. Bu durumda tüm gelir düzeyi kategorisindeki katılımcıların serbest zamanlarını verimli geçirdikleri söylenebilir.

Tablo 5: Kurum içi çalışanları arasında idareci/eğitimci (kurum içinde idari görevi olup/olmama) ile serbest zamanlarını değerlendirme arasındaki ilişki tablosu

Kurumunuzda idari bir göreviniz var mı?	Serbest zamanlarınızı verimli geçirdiğinize inanıyor musunuz?				Toplam	
	Evet (olumlu)		Hayır (olumsuz)			
	S	%	S	%	S	%
Evet (idareci)	40	76.9	12	23.1	52	100.0
Hayır (eğitimci)	187	75.7	60	24.3	247	100.0
Toplam	227	75.9	72	24.1	299	100.0

Tablo 5’te katılımcı bireylerin idareci/eğitimci (kurum içinde idari görevi olup/olmama) faktörü açısından serbest zamanlarını olumlu/olumsuz değerlendirdiklerine dair sonuç görülmektedir. Katılımcı bireylere yöneltilen “Kurumunuzda herhangi bir idari göreviniz var mı?” sorusu için kurum içinde idari bir görevi olanlar “Evet”, herhangi bir idari görevi olmayanlar ise “Hayır” yanıtını vermişlerdir. Buna göre ölçekte yer alan “Serbest zamanlarınızı verimli geçirdiğinize inanıyor musunuz?” sorusu için idareci katılımcılardan 40 birey serbest zamanlarını verimli geçirdiğini düşünürken, 12 birey verimli olmadığını belirtmektedir. İdareci olmayan katılımcılardan 187 birey serbest zamanlarını verimli geçirdiğini düşünürken, 60 birey verimli olmadığını belirtmektedir. Serbest zamanlarını verimli değerlendirme bakımından idareci olmayan katılımcılar sayısal olarak fazla görünse de (187 kişi - % 75.7), idareci katılımcıların (40 kişi - % 76.9) yüzde olarak daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumda idareci katılımcıların serbest zamanlarını daha verimli geçirdikleri söylenebilir.

Tablo 6: Kurum içi çalışanları arasında çalışma ortamı ile serbest zamanlarını değerlendirme arasındaki ilişki tablosu

Kurumunuzun olanaklarını sosyal açıdan yeterli buluyor musunuz?	Serbest zamanlarınızı verimli geçirdiğinize inanıyor musunuz?				Toplam	
	Evet (olumlu)		Hayır (olumsuz)			
	S	%	S	%	S	%
Evet	146	99.3	1	0.7	147	100.0
Hayır	146	96.0	6	4.0	152	100.0
Toplam	292	97.6	7	2.4	299	100.0

Tablo 6’da katılımcı bireylerin çalışma ortamı faktörü açısından serbest zamanlarını olumlu/olumsuz değerlendirdiklerine dair sonuç görülmektedir. Katılımcı bireylere yöneltilen

“Kurumunuzun olanaklarını sosyal açıdan yeterli buluyor musunuz?” sorusu için çalıştığı kurumun olanaklarını yeterli bulanlar “Evet”, yeterli bulmayanlar “Hayır” yanıtını vermişlerdir. Buna göre ölçekte yer alan “Serbest zamanlarınızı verimli geçirdiğinize inanıyor musunuz?” sorusu için katılımcılardan 147 birey çalıştığı kurumun olanaklarını sosyal açıdan yeterli bulmakla beraber 146 birey serbest zamanlarını verimli geçirdiğini düşünürken, 1 birey serbest zamanlarının verimli geçmediğini belirtmektedir. Diğer açıdan kurumun olanaklarını yeterli bulmayan 146 birey serbest zamanlarını verimli geçtiklerini; 6 birey ise serbest zamanlarının verimli olmadığını belirtmektedir. Serbest zamanlarını verimli değerlendirme bakımından çalıştığı kurumun olanaklarını yeterli bulmayan katılımcılar sayısal eşit görünse de (146 kişi - % 96.0), çalıştığı kurumun olanaklarını yeterli bulan katılımcıların (146 kişi - % 99.3) yüzde olarak daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumda çalıştığı kurumun olanaklarını yeterli bulan katılımcıların serbest zamanlarını daha verimli geçirdikleri söylenebilir.

Tablo 7: Kurum içi çalışanları kurumun tesislerini kullanma, kullanabilme ile serbest zamanlarını değerlendirme arasındaki ilişki tablosu

Kurumunuzun tesislerini yeterli düzeyde kullanabiliyor musunuz?	Serbest zamanlarınızı verimli geçirdiğinize inanıyor musunuz?				Toplam	
	Evet (olumlu)		Hayır (olumsuz)		S	%
	S	%	S	%		
Evet	129	87.7	18	12.3	147	100.0
Hayır	98	64.4	54	35.6	152	100.0
Toplam	227	75.9	72	24.1	299	100.0

Tablo 7’de katılımcı bireylerin kurumun tesislerini kullanma, kullanabilme faktörü açısından serbest zamanlarını olumlu/olumsuz değerlendirdiklerine dair sonuç görülmektedir. Katılımcı bireylere yöneltilen “Kurumunuzun tesislerini yeterli düzeyde kullanabiliyor musunuz?” sorusu için çalıştığı kurumun tesislerini yeterli düzeyde kullananlar “Evet”, kullanmayanlar “Hayır” yanıtını vermişlerdir. Buna göre ölçekte yer alan “Serbest zamanlarınızı verimli geçirdiğinize inanıyor musunuz?” sorusu için katılımcılardan 147 birey kurumun tesislerini yeterli düzeyde kullanmakla beraber 129 birey serbest zamanlarını verimli geçirdiğini düşünürken, 18 birey serbest zamanlarının verimli geçmediğini belirtmektedir. Diğer açıdan kurumun tesislerini yeterli düzeyde kullanamayan 98 birey serbest zamanlarını verimli geçtiklerini; 54 birey ise serbest zamanlarının verimli olmadığını belirtmektedir. Bu durumda kurumun tesislerini yeterli düzeyde kullanan bireylerin serbest zamanlarını daha verimli geçirdikleri söylenebilir.

Tablo 8: Kurum içi çalışanları açısından kişisel ve sosyal gelişim ile serbest zamanlarını değerlendirme arasındaki ilişki tablosu

Serbest zaman aktivitelerine ayrılan zaman sizce kayıp zaman mı?	Serbest zamanlarınızı verimli geçirdiğinize inanıyor musunuz?				Toplam	
	Evet (olumlu)		Hayır (olumsuz)		S	%
	S	%	S	%		
Evet	5	83.3	1	16.7	6	100.0
Hayır	222	75.7	71	24.3	293	100.0
Toplam	227	75.9	72	24.1	299	100.0

Tablo 8’de katılımcı bireylerin kişisel ve sosyal gelişim faktörü açısından serbest zamanlarını olumlu/olumsuz değerlendirdiklerine dair sonuç görülmektedir. Katılımcı bireylere yöneltilen “Serbest zaman aktivitelerine ayrılan zaman sizce kayıp zaman mı?” sorusu için katılımcı bireylerin serbest zaman aktivitelerine ayrılan zamanın kayıp zaman olduğunu düşünenler “Evet”, düşünmeyenler “Hayır” yanıtını vermişlerdir. Buna göre ölçekte yer alan “Serbest zamanlarınızı verimli geçirdiğinize inanıyor musunuz?” sorusu için katılımcılardan 6 birey kişisel ve sosyal gelişim açısından serbest zaman aktivitelerine ayrılan zamanın kayıp zaman olduğunu belirtmekte ve 5 birey serbest zamanlarını verimli geçirdiğini düşünürken 1 birey serbest zamanlarının verimli olmadığını ifade etmektedir. Diğer açıdan kişisel ve sosyal gelişim açısından serbest zaman aktivitelerine ayrılan zamanın kayıp zaman olmadığını ifade eden 293 katılımcıdan 222 birey serbest zamanlarını verimli geçirdiklerini; 71 birey ise serbest zamanlarını verimli olmadığını belirtmektedir. Bu durumda serbest zamanlarını verimli değerlendirme bakımından kişisel ve sosyal gelişim açısından serbest zaman aktivitelerine ayrılan zamanın kayıp zaman olmadığını düşünen katılımcıların serbest zamanlarını daha verimli geçirdikleri söylenebilir.

40

Tablo 9: Kurum içi çalışanları açısından serbest zaman aktivitelerinin sağlığı olumlu etkileme ile serbest zamanlarını değerlendirme arasındaki ilişki tablosu

Serbest zaman aktivitelerine ayrılan zaman sizce sağlığını nasıl etkilemektedir?	Serbest zamanlarınızı verimli geçirdiğinize inanıyor musunuz?				Toplam	
	Evet (olumlu)		Hayır (olumsuz)		S	%
	S	%	S	%		
Olumlu (Sağlık)	225	77.0	67	23.0	292	100.0
Olumsuz	2	28.5	5	71.5	7	100.0
Toplam	227	75.9	72	24.1	299	100.0

Tablo 9’da katılımcı bireylerin serbest zaman aktivitelerinin sağlığı olumlu etkileme faktörü açısından serbest zamanlarını olumlu/olumsuz değerlendirdiklerine dair sonuç görülmektedir. Katılımcı bireylere yöneltilen “Serbest zaman aktivitelerine ayrılan zaman sizce sağlığını nasıl etkilemektedir?” sorusu için katılımcı bireylerin serbest zaman aktivitelerinin sağlığı iyi verimli etkilediğini düşünenler “Olumlu”, düşünmeyenler “Olumsuz” yanıtını vermişlerdir. Buna göre ölçekte yer alan “Serbest zamanlarınızı verimli geçirdiğinize inanıyor musunuz?” sorusu için katılımcılardan 292 birey sağlığı olumlu etkileme açısından serbest zaman aktivitelerinin olumlu olduğunu belirtmekte ve 225 birey serbest zamanlarını verimli geçirdiğini düşünürken 67 birey serbest zamanlarının verimli olmadığını ifade etmektedir. Diğer açıdan serbest zaman aktivitelerinin sağlığı olumlu etkileme açısından serbest zaman aktivitelerinin olumlu olmadığını ifade eden 7 katılımcıdan 2 birey serbest zamanlarını verimli geçirdiklerini; 5 birey ise serbest zamanlarının verimli olmadığını belirtmektedir. Bu durumda serbest zamanlarını verimli değerlendirme bakımından serbest zaman aktivitelerinin sağlığı olumlu etkilediğini düşünen katılımcıların serbest zamanlarını daha verimli geçirdikleri söylenebilir.

TARTIŞMA – SONUÇ

Serbest zamanın bireyler için ne kadar önemli olduğu ve onlar için bu zamanın verimli geçirilmesi gerektiği bilinmektedir. İnsanların günlük hayatta zorunlu çalışma saatleri dışında kendilerine vakit ayırabilmeleri açısından serbest zamanın önemi her geçen gün daha da artmaktadır. Serbest zaman bireyler için dışarıdan gelebilecek herhangi bir zorunluluğa ya da zorlamaya maruz kalmaksızın kişisel hür irade ile, mutluluk, heyecan, eğlence gibi kazanımların elde edildiği/edilebileceği, maddi külfete dayanmayan bireysel deneyimlerin yaşandığı zaman süreci (Önder 2003) olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanların günlük iş yaşamlarından arta kalan zaman olarak da adlandırılan bu süreç; bireylerin kendi özgür iradesiyle belirledikleri ve herhangi bir kurala bağlı olmaksızın yaptıkları/katıldıkları aktivitelerdir. Bu anlamda insanların serbest zaman etkinliklerine katılımlarına yönelik artan ihtiyaçlarının giderilmesinde çalıştıkları kurum ve kuruluşlar önemli rol oynamaktadır. Halk eğitimi merkezlerinde görev yapan eğitimcilerin serbest zamanlarını verimli değerlendirmeleri de bu bakımdan önem arz etmektedir. Bu vesile ile araştırmanın amacı halk eğitimi merkezlerinde görev yapan eğitimcilerin serbest zamanlarını değerlendirmelerine yönelik bir çalışmayı içermektedir. Araştırmada katılımcıların yaşları 25 yaş ve altı (son sınır 18 yaş) ile 41 yaş ve üstü arasında değişen, çoğunluğu kadınlardan (174 kişi % 58.1) oluşan, evli bireylerin fazla olduğu (203 kişi), genel olarak orta düzeyde gelire (% 35.1 ile 105 kişi) sahip kişiler olduğu görülmektedir. Ayrıca araştırmada; kurum içinde idari görevi olan 52 katılımcı da yer almaktadır.

Araştırmada cinsiyet faktörü açısından erkek katılımcıların serbest zamanlarını bayan katılımcılara göre daha verimli ve olumlu değerlendirdikleri görülmektedir. Çeşitli çalışmalarda erkek katılımcıların serbest zamanlarını verimli değerlendirmelerine yönelik kadın katılımcılara göre sayısal olarak fazla olduğu rastlanmaktadır. Yılmaz ve ark. (2012) ise akademik personelin rekreasyon eğilimlerine yönelik araştırmasında erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre fazla olduğunu belirtmektedir. Benzer bir çalışmada da Demir ve ark. (2012) turizm öğrencilerinin serbest zaman gereksinimi ve serbest zaman doyumu ilişkine dair araştırma sonucunda erkek katılımcıların yoğunlukta olduğunu belirtmektedir. Kılıç ve Şener (2013)'in araştırmasında; üniversite hayatına başladıktan sonra öğrencilerin sosyal etkinliklere katılımlarında artış olma durumuna göre elde edilen sonuçlarda erkek öğrencilerin çoğunlukta olduğu belirtilmektedir. Lapa ve ark. (2012) çalışmasında serbest zamanlarını değerlendirme ve spor aktivitelerine katılım açısından kadın bireylerin erkek bireylere göre daha fazla olduğunu belirtmektedir. Bu durum günlük yaşam içerisinde erkeklerin kadınlara göre daha yoğun iş temposu içerisinde olup kendilerine yeterli vakit ayıramamalarına bağlanmaktadır.

Araştırmada katılımcı bireylerin yaş faktörü açısından serbest zamanlarını olumlu/olumsuz değerlendirdiklerine dair sonuçlara bakıldığında; 25 yaş ve altı, 26-30 yaş arası ve 31-35 yaş arası katılımcıların tamamının, 36-40 yaş arası (% 95.9), 41 yaş ve üstü (% 97.5) katılımcıların da çoğunun serbest zamanlarını verimli geçirdikleri görülmektedir. Bu durumda tüm yaş kategorisindeki katılımcıların serbest zamanlarını verimli geçirdikleri söylenebilir. Lapa ve ark. (2012) çalışmasında spor alanlarını tercih etme bakımından yaşları 35 yaş ve altı olanların diğer yaş gruplarına göre daha çok tercih ettiklerini ifade etmektedir. Yılmaz ve ark. (2012) da çalışmasında 31-35 yaş arası bireylerin diğer yaş gruplarına göre serbest zamanlarını daha verimli geçirdiklerini belirtmektedir.

Çalışmada katılımcı bireylerin medeni durum faktörü açısından serbest zamanlarını olumlu/olumsuz değerlendirdiklerine dair sonuçlarına bakıldığında; hem bekâr bireylerin hem de evli bireylerin çoğunun serbest zamanlarını verimli geçirdiklerini ifade ettikleri görülmektedir. Lapa vd. (2012) araştırmasına katılan bireylerin belediyelere ait spor alanlarının ücretsiz olması nedeniyle tercih ettiklerini ve bu alanlarda rekreatif faaliyetlere katılarak serbest zamanlarını bekâr bireylere göre daha verimli değerlendirdiklerini belirtmektedir.

Araştırmada katılımcı bireylerin gelir düzeyi faktörü açısından serbest zamanlarını olumlu/olumsuz değerlendirdiklerine dair sonuçlara bakıldığında; en düşük düzeyden en yüksek düzeye kadar tüm katılımcıların serbest zamanlarını verimli geçirdiklerini ifade ettikleri görülmektedir. Bu anlamda katılımcının çalıştığı kurumda yeterli tesis, imkân, zaman vb etkenler

oldukça herhangi bir harcamaya gerek kalmaksızın serbest zamanların verimli geçirilmesinin olanaklı olduğunu göstermektedir.

Eğitim kurumlarında çalışan bireyler gibi idareci olan katılımcıların da serbest zaman etkinliklerine katıldıkları görülmektedir. Araştırmada, tablo 5'te yer alan katılımcı bireylerin idareci (kurum içinde idari görevi olup/olmama) faktörü açısından serbest zamanlarını olumlu/olumsuz değerlendirdiklerine dair sonuçlara bakıldığında; idarecilerin serbest zaman faaliyetlerine katılabildikleri ve serbest zamanlarını verimli geçirdikleri görülmektedir.

Bir kurumda çalışma ortamı çalışan bireyler için önemli bir etkidir. Eğer kurum içinde sağlıklı bir çalışma ortamı (huzur, güven, iletişim, üretim, sosyal, kültürel, sportif imkânlar vb.) varsa çalışan bireyler için üretim kaçınılmazdır. O kurumda her türlü sosyal, kültürel, sanatsal, sportif etkinlikler yapılabilir. Halk eğitimi merkezlerinin çoğunda bu tür imkânlar zaten var olduğundan gerek çalışan bireyler gerekse idareci açısından etkinliklere katılım sağlamak kaçınılmazdır. Araştırmamızda görüldüğü gibi (tablo 6) katılımcı bireylerin çalışma ortamı faktörü açısından çalıştığı kurumun olanaklarını yeterli buldukları ve serbest zamanlarını verimli geçirdikleri ifade edilmektedir. Ayrıca (tablo 7) katılımcı bireylerin çalıştıkları kurumun tesislerini yeterli düzeyde kullanabildiklerini/kullandıklarını belirttikleri görülmektedir.

Serbest zaman etkinliklerinin bireyleri kişisel ve sosyal açıdan geliştirdiği ve onları çalışma hayatlarında daha rahat hissettirdikleri araştırmalarda (Ağaoğlu ve Boyacı 2012, Özşaker 2012, Zorba 2014, Kılıç 2015, Koz 2018, Aslan 2018, Argan ve ark. 2018, Şapcılar ve ark. 2019, Kılıç 2021) görülmektedir. Araştırmada katılımcı bireylerin çoğunluğunun serbest zaman aktivitelerinin bireyleri hem kişisel hem sosyal açıdan geliştirdiği yönünde fikir beyan ettikleri ayrıca serbest zaman aktivitelerine ayrılan zamanın kayıp vakit olmadığını belirttikleri görülmektedir. Bu durumda bireyler için kişisel ve sosyal gelişim açısından serbest zaman aktivitelerine ayrılan zamanın kayıp zaman olmadığı söylenebilir. Ayrıca spor ve egzersiz yapmanın sağlığı olumlu etkilediği bilinmektedir. Büyük tıp âlimi İbn-i Sina sağlıklı olmanın kuralını 3 etkene bağlamaktadır. Hareket etmek yani spor yapmak, düzenli uyumak ve iyi gıda (beslenme) almak (akt: Zorba 2014). Zorba (2014), sağlığın insanların yaşam biçimiyle orantılı olduğunu söylemektedir. İnsanların yaşam biçimleri arasında mutlaka fiziksel aktivitelere yer verilmelidir. Çünkü genel sağlık kuralları olarak kabul edilen ideal vücut ağırlığı (vücut yapısı), stresle başa çıkma, stresten uzak durma veya stresi kontrol altına alma, düzenli bir yaşam, düzenli beslenme-gıda alımı, düzenli bir kalp atımı, kalp dolaşımı gibi hayati etkenler ancak devamlı egzersizler yolu ile sağlanabilmektedir. Çalışmada katılımcı bireylerin serbest zaman aktivitelerinin sağlığı olumlu etkileme faktörü açısından serbest zamanlarını değerlendirmelerine dair sonuçlara bakıldığında; “Serbest zamanlarınızı verimli geçirdiğinize inanıyor musunuz?” sorusu için katılımcıların sağlığı

olumlu etkileme açısından serbest zaman aktivitelerinin olumlu olduğunu ifade ettikleri görülmektedir.

Kullanım şekillerine göre çeşitlilik (sağlık, sosyalleşme, kendini gerçekleştirme, dinleme, eğlence vb.) gösteren serbest zaman aktiviteleri bireylerin ihtiyaçlarına göre anlamlılık kazanmaktadır (Kılıç 2021). Araştırmada halk eğitimi merkezinde eğitim – öğretim faaliyetlerinde bulunan yani çalışan eğitimcilerin ve idari personelin çoğunluğunun serbest zaman aktivitelerine katıldığı görülmektedir. Gerek sağlık, sosyalleşme gerekse dinlenme, eğlenme, haz ve mutluluk gibi olgularda kurum imkânlarını yeterince kullanabildiklerini belirtmektedir. Bu durum somut bağlamda halk eğitimi merkezlerinde görev yapan her kademe personelin serbest zaman pratiklerini yeterince yapabildiklerini ve verimli geçirdikleri kanaatine varılabilmektedir.

Bu çalışmanın etik onamı, Balıkesir İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün 21/05/2021 tarih ve 25343276 sayılı kararı ile alınmıştır.

KAYNAKÇA

- Ağaoğlu, Y. S. ve Boyacı, M. (2012). Rekreasyon Kavramına Felsefi Yaklaşım 1. Rekreasyon Araştırmaları Kongresi, 942-947, 12-15 Nisan 2012, Antalya, ISBN: 978-605-5437-79-4.
- Argan, M., Yetim, G., Doğan, E., Doğan, D. ve Taşar, G. (2018). Havuzdan Yararlanan Engelli Yakınlarının Algıladığı Terapi Üzerine Nitel Bir Araştırma. Uluslararası Spor ve Rekreasyon Yönetimi Kongresi, SS:21-22, 10-13 Mayıs 2018, Bodrum.
- Aslan, N. (2018). Boş Zaman Değerlendirme ve Aile Mutluluğu. Uluslararası Spor ve Rekreasyon Yönetimi Kongresi, SS:13, 10-13 Mayıs 2018, Bodrum.
- Aslantürk, Z. ve Amman, M. T. (2009). Sosyoloji: Kavramlar, Kurumlar Süreçler, Teoriler (6. baskı). İstanbul, Çamlıca Yayınları.
- Ayyıldız, E. (2022) “Klasik Arap Şiirinde Zaman Olgusu ve Kökeni”. Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi 22/1, 67-97. <https://doi.org/10.33415/daad.1037608>.
- Badau, D. Adventure Education-AN Atractive Way To Promote An Active Lifestyle. Uluslararası Spor Bilimleri Turizm ve Rekreasyon Öğrenci Kongresi, 21-23 Mayıs 2014, Antalya.

- Başkan, A. H., Karaküçük S. (2015). Farklı Kültürlerde Boş Zaman Davranışları: Ermeniler Örnekleme. Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi, 2(1), 10-22, ISSN: 2148-905X.
- Demir, Ş. Ş., Demir, M., ve Babat, D. (2012). Turizm Bölümü Öğrencilerinin Serbest Zaman Gereksinimi-Serbest Zaman Doyumu İlişkisi Algılamaları. 1. Rekreasyon Araştırmaları Kongresi, 914-928, 12-15 Nisan 2012, Antalya, ISBN: 978-605-5437-79-4.
- Emir, E. (2012). Rekreatif Etkinliklere Katılımın Önündeki Engellerin Belirlenmesi: Üniversite Öğrencileri Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Trabzon.
- Göker, G. ve Ünlüöner, K. (2019). Açık Alanda Yapılan Doğa Temelli Rekreatif Etkinlikler ve Destinasyon Markalaşması: Ilgaz Dağı Milli Parkı Örneği. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, ISSN: 1304-0278, (774-789), C:18, S:70.
- Kılıç, M. (2015). Aile Ve Serbest Zaman İlişkisi: Düzce Örneği. Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Y: 5, S:1, 27-49
- Kılıç, M. (2021). Akademisyenlerin “Serbest Zaman Yoksunluğuna” Etki Eden Unsurlar: Düzce Üniversitesi Örneği. Sosyolojik Düşün, e-ISSN: 2587-2699, C:6, S:1.
- Kılıç, M. ve Şener, G. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Rekreasyon Etkinliklerine Katılımlarındaki Sosyolojik Etkenler ve Yapısal Kısıtlamalar. Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, C:3, S:3, 220-227.
- Kılıç, M. ve Arslan A. (2018). Parçalanmış Aileye Mensup Lise Öğrencilerinin Sosyalleşmesinde Sporun Etkisi. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, ISSN: 1304-0278, C:17, S:66, 505-517.
- Koz, M. (2018). Fiziksel Aktivite ve Rekreasyon Yoluyla Sağlığın Geliştirilmesi. Uluslararası Spor ve Rekreasyon Yönetimi Kongresi, SS:10, 10-13 Mayıs 2018, Bodrum.
- Lapa, Y. T., Varol, R., Tuncel, F .E., Ağyar, E. ve Certel, Z. (2012). Belediye’ye Ait Park Alanlarını Sportif Amaçlı Kullanan Bireylerin Katılımlarının ve Beklentilerinin İncelenmesi: Bornova Örneği. 1. Rekreasyon Araştırmaları Kongresi, 851-865, 12-15 Nisan 2012, Antalya, ISBN: 978-605-5437-79-4.
- Mieczkowski, Z. (1990). *World Trend in Tourism and Recreation*. New York: Peter Lang Publishing.

- Önder, S. (2003). Selçuk Üniversitesi Öğrencilerinin Rekreatif Eğilim ve Taleplerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma, *S.Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi*, 17 (32): 31-38.
- Özşaker, M. (2012). Gençlerin Serbest Zaman Aktivitelerine Katılmama Nedenleri Üzerine Bir İnceleme. Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 14 (1), 126-131.
- Şapcılar, M. C., Kalkan, F., Büyüksalvarcı, A. (2019). Akademisyenlerin Rekreatif Faaliyetlerine Katılımlarını Engelleyen Faktörlerin Belirlenmesi: Turizm Fakülteleri Örneği. *Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi*, C:5, S:7 (<http://dergipark.gov.tr/yonbil>).
- Üstün, Ü. D., Kardeş, N. T., Sadık, R. ve Üstün, N. A. (2018). Rekreatif Giriş. (Edt: Prof. Dr. Kürşat KARACABEY), Erol Ergün Basın Yayınevi, ISBN: 978-605-9543-36-1, İzmir.
- Yıldırım, M. ve Kılıç, M. (2018). Mültecilerin Yeniden Sosyalleşmelerine Etki Eden Unsurlar: Düzce Örneği. II. Uluslararası Göç ve Mülteci Kongresi, 6-7-8 Aralık 2018 Düzce/Türkiye
- Yılmaz, C., Aydın, İ., ve Pehlivanoglu, K. (2012). Akademik Personelin Rekreatif Eğilimleri. 1. Rekreatif Araştırmaları Kongresi, 878-888, 12-15 Nisan 2012, Antalya, ISBN: 978-605-5437-79-4.
- Yılmaz, O. (2018). Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Boş Zaman Değerlendirme Alışkanlıkları ve Zaman Yönetim Becerilerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kocaeli.
- Zorba, E. (2014). Herkes İçin Spor Anlayışının Üniversitelerde Spor ve Sağlık Gelişimindeki Önemi. 1. Uluslararası Spor Bilimleri Turizm ve Rekreatif Öğrenci Kongresi, 10-14, 21-23 Mayıs 2014, Antalya.